Андрій Чайківський.

Ні разу не вдарив.

(Образок із судової салї.)

Президент суду подзвонив і велїв возьному прикликати обжалованого Грицька Чепіґу. Грицько Чепіґа, мужик середних лїт, в подертій свитинї, з позагинаними в кешеню полами і в заболочених чоботах, війшовши на сатю поставив палицю і полуденок у хустині в кут біля дверий, витер ніс, поправив розчіхране волосе на голові і держачи перед собою в правій руцї випоповілу велику кучму, став поволи приступати до стола. На такім судї він ще не був нїколи. Раз позивав ся з Мариською Синицею за ганьбу, але то було в малім судї, там сидить лиш оден „сендзя", що за едно носом форкає, а тут суд великий. За столом сидять чотири „сендзї" в довгих халатах, наче рабіни, тай у шапочках наче в берлитках, дальше якийсь панич за на перами, потому якийсь пан в окулярах з червоним ковнїром... Грицька напав страх. Нікого тут знайомого.

Ага! Там сидить „вобронька". Він щось балакає з тим червоним паном. Певно на нього змовляють ся. Ото правда на сьвітї! Взяв вісїм срібних, та коби хоч словечко сказав, обізвав ся. Не дармо він сказав, що Грицька мусять замкнути, а коби хоч не дили великої кари. За те і вісїм срібних взяв. За щож кара, коли він нїчого не винен, бо не вдарив нїразу?

Грицькови зробило ся жаль: всї його кривдять... по що його тягають по протоколах? Нинї втратив днину, тай незнати, чи, заплатять, бо від Варварки нїчого не візьме, то жебруча баба. А найгірший жаль до „вобронька"... взяв гроші і навіть губи не отворить.

Ті думки перебив йому президент і прикликав його близше. Грицько приступив і аж тепер завважав на столї розпяте, перехрестив ся і поцїлував хрест. Йому стало відрадно на серцю. Ще є якась правда на сьвітї. „Вобронька" бреше, що мене засудять.

— Як називаєш ся?

— Та Грицько.

— А ще як?

— Більше нїяк.

Президент нетерпеливить ся.

— Кождий чоловік має імя і назвиско.

— Я не маю нїякого назвиска, що мене має хто називати!

Оден член суду кинув питане:

— Як пишеш ся?

— Чепіґа пишуся.

От видиш! Кілько тобі років?

— Або я знаю. Може буде сорок без двох, а може й то нї.

— Ну, ми ту маємо твою метрику.

— Стали питати за місце уродженя. Грицько обставав при тім, що вродив ся в „нашім селї" та по довгих питанях сказав, що всї люде знають, як їх село називає ся.

Молодий панич прочитав акт обжалованя. Грицько розумів лише, що за нього бесїда, бо згадуєть ся його батька, маму і Варвару, ту шельму, що через неї терпить, а більше нїчого. Читали по панськи, тому він решти не розумів. Підчас читаня дав волю думкам. Нагадав собі, що треба було ще раз понакривати лїпше стіжки, а то всьо замокне, заки з ним зроблять ту „комедію" і пустять до дому.

— Чи ти розумів, що тут читали?

А-я...

— Почуваєш себе винуватим?

— А-во! я нїчого не винен.

— Таж Варварка лежала два місяцї в шпитали.

— Та най лежить і три. Щож така жебрачка має робити, як не лежати, аби йно їсти дали. Або вона журить ся за господарство, чи що? От дармоїд.

— Але вона була хора, так казали доктори ти єї набив.

— Або доктори видїли? Я присягну сто раз, нераз, що сї нї разу не вдарив. А біґме!

— Вона каже, що ти крутив єї руки патиком!

— Та най каже! Най не краде! Я єї лише пострашив, аби сорочку віддала, але я єї не бив.

— Чи так було, як тут писано?

— Або я знаю! От понабріхували на мене, що хотїли!

— Хто понабріхував?

— Та вже не хто, а той що писав?

Усї засміялись.

— Ну, оповідай як то було?

Та як було. Моя жінка, шануючи день сьвятий і сонце і високий ясний криміналь, понавішувала на плотї шмате. То було ще з заліта, погода була не така плюта, як би от нинї, пхі! (Він титер ніс і обтер пальцї до холяви). Мене не було дома, ходив до двора, бо ялівка зірвала ся. Маю Богу дяковати, свою худобу, дві корови, аби здорові були, ялівку трилїтну. Над нею то моя баба розпадає ся як над дитиною, звичайно, своє ховане.

— Не плети менї дурниць за ялївку, лише кажи, як ти Варварку побив?

— А Бог би єї побив і сьвятий Антоній Берладинський. Я єї нї разу не вдарив!

— Та як то було з тою сорочкою?

Ото-то то добре пан кажуть. Та я мушу говорити з кінця я був у дворі з ялївкою...

— Чи цїлий вік просидів у дворі? Кажи, як ти вернув?

— Як я вернув, то сорочки вже не було! Жінка наробила крику! Я пустив ялївку і побіг за нею.

— За ким, за сорочкою, чи за жінкою?

— Та чого би я біг за жінкою, а-во, за Варваркою! Жінка каже, що вона йно вийшла з обійстя і потягла з плота сорочку.

— А жінка видїла?

— Я там знаю чи видїла!

— Ну, і щож?

— Та що! Я здогонив бабу; віддай кажу сорочку, а вона присягає ся, каже, що нї тай нї! Ходи, кажу, сюда: взяв єї за руку тай затягнув на обійстє; що, гадаю, буду публїчити ся з такою на улици. Шукаю, обшукую, як у воду вкинув, нема.

— То вона певно не брала, коли ти не знайшов.

Ага не брала, а хтож узяв? Вона лише сховала, що лихий знайде, вона чарівниця, все село знає, з чортами кумає ся.

— Не плети дурниць!

Ціле село то поплюбує. Я затягнув єї до комори, тай молю: віддай, кажу нїчого не буде, нї тай нї; як затяла ся, то як той пень!

Ну, і щож далї?

— Та більш нїчого не знаю.

— То я тобі доповім. Ти взяв два патики, вложив між них бабину руку одну й другу, звязав шнурком і скрутив так, що баба аж зомлїла з болю.

— Або хто видїв? Чи має она хоч одного сьвідка? От пострашив єї троха тай годї.

— То вона зі страху хиба вилежала два місяцї в шпитали?

— Ато раз, а щож такій нездарі й робити більше на сьвітї, як не лежати! Вона була-б там цїлий сьвій вік пролежала, як би були пани не вигнали неробу.

— Мудрий не мудрий, а таки ти їй так справив, що аж вилежала! Пани доктори казали, що вона була з того хора більше як трийцять днїв, почуєш зараз!

Чепіґа не казав більше нїчого. Він мняв свою стару кучму в руцї.

— Не маєш нїчого більше на свою оборону сказати?

— Певно, що маю „вобронька", вісїм срібла дав, а-я! Я ще в праві не був нїколи!

— Отже скажи: почуваєш себе винуватим?

— Нї, біґме Боже, сторазприсягну, а не раз, що її нї разу не вдарив!

Чепіґа складає пальцї на вхрест і йде до хреста.

— Чекай! Іди й сїдай собі там на лавцї, почуєш, сьвідки говорити будуть!

Чепіґа плюнув крізь зуби. Обернув ся і йде до лавки. По дорозї сказав до адвоката цівголосом:

Чому пан замени не обізвуть ся? А в души подумав: Аби тобі мої вісїм срібла боком вилїзли. Як я маю сам за себе робити „тлумачене", то на дїтьі ка менї тебе було!

Він сїдає на лавцї і розглядає ся по салї. Вдивив ся в портрет цїсарський.

— Овв! думає, що се? Хиба се найяснїйший пан, З роду не бачив! Дай му Боже панованє, аби я лише з тої біди вибрав ся.

Єго думки перервало що инше. До салї ввійшла Варварка, пошкодована. Була се бабуся висше шістьдесять лїт. Стара з поморщеним лицем, начеб хто шкіру ниткою постягав. З під брудної шмати, що нею завинула голову, вилазять космики сивого волося. Свитина на нїй обідрана, стареча. Вона підпирає ся костуром і трясе ся цїлим тїлом. На салю входить з костуром. У неї дрожать губи, які старає ся вдержати при купі. Ніс кривий, звисає гет понад горішню губу.

— Приступи близше!

Варварка приходить до стола. Одною рукою опирає ся на костурі, другою держить ся стола, аби не впасти.

— Тебе зовуть Варваркою Пастерняковою?

— Так а-я! Що, не можеш стояти?

— Насилу стою, не вистою!

— Возьний! подати бабі столець!

Варварка сїдає поволи, опираючись поза себе до стільця рукою.

(Дальше буде).

Господарські ради.

Золи зи.

Найбільше розповсюдненою хоробою, на яку западають конї, мули і осли, се золи. Хороба ся на відує по більшій части молоді конї, головно в осени і на весну. Золи, се те саме, що катар слюзових болонок носа, получений з опухненем желїзів лосових, а часами і горла. Золи бувають лагідні, если пухлина пукає і матерія витїкає. Як рани загоять ся і уплиди з носа устають, се означає що хороба покінчилась. Як бачимо, хороба ся є цїлком лагідна однак часами прибирає во на острі форми і стає ся грізною для зьвірят. Часами катар переходить з носа на горло, пухлина збільшає ся та твердне та справляє великі болї. Хорий кінь стоїть звичайно з витягненою шиєю; поживи і води цїлком не приймає, а если часом і приймє, то зараз все вертає ніздрями. В більшости случаїв пухлина зникає матерія витїкає і зьвіря стає веселїйше та начинає поволи їсти і пити і по кількох тижнях повертає назад до здоровля. Лучає ся однак, що катар переходить на легки та утруднює дихане; а если в такім случаю не подасть ся зьвірятю помочи, воно дуже скоро здихає, а деколи, в легших випадках хороба переходить в по затину.

Лїчене.

Хоре на золзи зьвіря треба примістити в теплій стайнї, де-б був сьвіжий воздух. Пухлину на носових тканках, як також і горло смарувати кілька разів денно несоленим смальцем, а крім того горло підвязати сукном або овечою скіркою; добре є робити пару з пороху і сїна та потїратись, щоб хоре зьвіря сю пару вдихало носом. Крім сього треба зробити лїкарство та давати його до питя з водою три рази денно. Лїкарство се складає ся: з чверть фунта ґлявберської соли, з двох унцій соли амонякової і пів унції еметику. Лошатам треба задавати тільки половину сего лїкарства; еслиб зьвіряга сего лїкарства не хотїли зажити, тодї до него треба додати муки і троха води, та і сеї мішанини зробити рідке тїсто і задати его при помочи кописткі або ложки.

Підчас хороби треба давати конам за поживу отруби з додатком вівса, сїно, конїчину і если є, зелену траву. Коли, помимо смарованя смальцем, пухлина не уступає, тодї треба ужити масти острої або т. зв. резольвуючого мила, — еслиб кінь дістав розвільнене то згадане лїкарство перестати задавати.

Дуже помагає також ужите компресів на черево: мочити в зимній водї полотно, добре його вкрутити і приложити до живота, а поверх сего привязати дерку або кожух, щоби зьвіря не простудилось.

Здоровле худобини тратить дуже при невідповіднім досню.

Если хто невідповідно поводить ся при досню то ніжні начиня у вимени могуть легко прорвати ся; і на оборот, если зле видоюєш свою корову, то може легко наступити запалене вимени.

Затям собі отже ті правила і при досню: 1. Супокійне лагідне обходжене ся з коровою. 2. Дуже точне обливане і обтиране вимени. 3. Кріпке, подсвіжне досне. 4. Цїлковите видоєне. — Відтак худоба буде здорова.

Як належить бити (різати) свинї.

Знаною річею, що доброта і тревалість свинського мяса залежить від способу живленя та якости поживи, якою безроги годує ся. тревалість однак мяса впливає також на се, в який спосіб безроги бє ся (ріже ся). Декотрі ветеринарі радять, щоби перед битєм безроги, уникати всего того, від чого зьвіря непокоїлоб ся, бо коли зьвіря супокійне, то його мязи не посїдають тих квасів, які повстають по забитю, підчас повільного розкладу. Чим сильнїйше і довше зьвіря бореть ся зі смертію, тьм скорше наступає розклад мяса.

Безпосередно перед битєм повинні звірята 16 до 20 годин випочивати; поживи в той час не треба давати нїякої, а лише достарчати богато зимної води до питя.

Бити належить в той спосіб, щоби смерть наступила сейчас, а кров належить цїлковито випустити. Мясо треба вперед вистудити і аж опісля кроїти, бо в сей спосіб буде воно тревалїйше та більше відпорне на псуте. Добре є, як се звичайно практикує ся, осмалювати щетину, бо через се набирає солонина тревалости.

Провітрюванє ям або керниць.

В ямах або керницях, в яких нема продуву, збирає ся дуже часто богато ґазів, а їх скількість часто є так значна, що люди не можуть зійти на дїл, бо їм грозить удушене, яке нераз лучає ся, задля неосторожности. Щоби таку яму або керницю провітрити, належить вгати до неї котел кипячої води, а тодї пара, яка уносить ся в гору, забере з собою шкідливі ґази, на місце котрих входить опісля свіжий воздух.

Зима за плечима, дров треба богато, чомуб не купити у свого? Я продаю карами і на корти. Пишіть до:
D. M. Pryslak, Winnipeg Beach, Man.